

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO SLOVENSKEGA PLANINSKEGA DRUŠTVA.

XIV. letnik.

Junij in julij. 6. in 7. št. 1908.

ALPINIZEM.*

DR. H. TUMA.

Veliki ruski mislec Leo Nikolajevič Tolstoj postavlja pri odgovoru na vprašanje »v čem moja vera« pet pogojev sreče:

1.) Eno iz prvih in od vseh priznavanih pogojev sreče je tako življenje, pri katerem ni narušena zveza človeka s prirodo, t. j. življenje pod milim nebom, na svitu solnca, na svežem vzduhu, občevanje z zemljo, rastlinjem, živalmi.

2.) Drugi nedvomni pogoj sreče je delo, prvič ljubljeno in svobodno delo, drugič delo telesno dajoče tik in krepko, pokojilno spanje.

3.) Tretji nedvomni pogoj sreče je rodbina.

4.) Četrty pogoj sreče je svobodno, ljubeznivo občevanje z vsemi različnimi ljudmi sveta.

5.) Naposled, peti pogoj sreče je zdravje in smrt brez bolezni.

Ta odgovor na temeljna vprašanja o človeškem bitju obsega tudi odgovor glede bistvenega pomena alpinizma.

Človek je iskal in vedno išče sreče, stremljenje po sreči je izvor in razvoj življenja, stremljenje po sreči je človeku dalo vero, umetnost in vedo. Da se je dandanes veliko število ljudi, in smelo trdim, ne najslabših ljudi z vso strastjo oprijelo alpinizma, je storilo to, ker človeka krepi, dviga in blaži. Bivanje pod milim nebom, v solnčnem svitu, v svežem alpskem vzduhu, občevanje z zemljo, rastlinami in sopotovalci, svobodno, ljubo delo s fizičnim naporom, kar daje dober tek in mirno spanje, zdravje in nebojazen pred smrtjo, — to je, kar donašata alpinizem in alpinistika bogato in obilo.

Pojem alpinizma v širšem pomenu obsega po eni strani vso vedo in vse znanje glede na Alpe in visoko gorovje sploh, po drugi strani pa šport, t. j. organsko fizično delo, ki usposablja

* Ta spis je znanstvena razprava, za katere vsebino je odgovoren g. pisatelj.

človeka, da zmaga alpsko prirodo. Po tej drugi plati je alpinizem alpinistika, kakor je od prve plati v pomenu vede alpinizem v ožjem pomenu besede.

Pravo opredelitev pojma o alpinizmu v celem obsegu kot kulturnem pojavu v človeštvu pogodimo kakor povsod po razmotrivanju te prikazni s strani ljudske psihologije in po drugi strani s stališča individualnopsihološkega. Kot kulturni ljudski pojav s stališča ljudske psihologije nam je mogoče alpinizem premostriti ob zgodovini, z individualnopsihološke strani pa moremo to prikazen zasledovati ali po monografijah, ali po najbližjem viru: po razmotrivanju samega sebe in spoznanju, kako je veselje do alpinistike nastalo in se razvilo v sebi samem.

Poudarjam, da je zame zgodovina ne morda le popisovanje reliefnih dogodkov tega in onega naroda ali pa opisovanje nastopanja in delovanja posameznih herojev, marveč nastopanje družin, plemen, narodov v času in kraju, gibanje in stremljenje ljudskih mas. Do najnovejših časov je bila dejanski zgodovina le zgodovina herojev, po nastopu Darwina, Marxa in Spencerja pa je zgodovina življenje narodovih mas. S tega stališča in po načelu evolucije, t. j. večnega razvoja vsega okoli nas, prirode in človeka kot dela prirode, pa moramo trditi, da se vsaka ideja poraja nevidno v celi narodovi masi, da se vsaka ideja porodi po tisočletni zvezi človeka s prirodo in medsebojni dotiki gotovih narodovih mas na gotovem kraju in v gotovi dobi ter da ideja postane vidna najprej le na posamezniku, v katerem se dviga s toliko silo, da prodere do izraza in na svetlo.

Trdi se, da je alpinizem pojav najnovejšega veka, oziroma še druge polovice 19. stoletja

Stari Grki in Rimljani baje niso poznali lepote in veličja gor. Deloma in z našega ljudskopsihološkega stališča je to res. Življenje teh narodov, v katerih je zedinjeno kulturno stremljenje starega veka, se je zasnovovalo na ozemlju okoli Sredozemskega morja, v južnem, vedno milem podnebju. Njih zgodovina je zapisana le po delovanju odličnih predstaviteljev narodnih skupin, iz katerih so izhajali. Vera in umetnost kot nositeljici najglobljega stremljenja se kažeta tu na prav visoki stopnji človeške kulture, v stremljenju, izraziti v personifikaciji posamezne človeške, bolj ali manj umljive prirodne sile, in v stremljenju, obožati človeka. Vsaka prirodna sila se izraža v stvarstvu in tudi v človeku. Prirodna kot kulturna sila, t. j. sila prirode, ki se kaže v človeku in po njem, se izraža v veri in umetnosti starih Grkov kot stremljenje po božanski obliki. Človek pretvarja ideje v bogove, sebe skuša bližati njim

kot polboga. Vidni rezultat kulturnega stremljenja Grkov se izraža v kipih in podobah bogov, človeške lastnosti in sile se poseebljajo v konkretni obliki. Zato je v stari kulturi docela zatemnjen splošni razvoj človeštva ter ne prihaja do veljave celotni pojav prirode v svojem edinstvu, svoji vsegamogočnosti in večnosti. Lepo in resnično pa je le to, kar prihaja do zavesti, do spoznanja. Človek stare kulture se je zavedal le popolne svoje oblike, svojih lastnosti v oblikah.

Ni pa res, da prirodna lepota sploh še ni prišla pri starih Grkih do veljave. Nasprotno. Tudi na stare Grke je vplivala krasota obdajajoče jih prirode, onega dela prirode, ki jim je po svoji mogočnosti moral najprej priti do zavesti. Morje je oni del prirode, ki je mogočno vplival na Grke, in ljubezen do morja, občudovanje morja nam podaje v krasnih slikah stari Homer, kakor pozneje Vergil. Delo na morju in boj z njim sta dala velik del značaja Grku in njegovi kulturi. No, v starem veku so bili narodi strogo ločeni po ozemljih. Individualnost vsakega naroda, ker se je razvijala stoletja in tisočletja na istem ozemlju, je prihajala markantneje do veljave. Radi tega razvoja narodove individualnosti pa se je tudi tvorilna sila izražala v personifikaciji. Socijalna sila pa se je izražala ob tesni zvezi nosilcev narodovega individualizma v pojavih prvih državnih združb. Kakor so Grki takorekoč ustvaritelji in nosilci teh pojavov, tako so Rimljani potom civilizacije bili poklicani, da združijo narodove mase okoli Sredozemskega morja in ustanove pod pečatom grške kulture prvo svetovno državo.

Proti koncu starega veka stopa nov silen element na kulturno polje: Judje kot predstavitelji in nosilci orijentalne kulture. Vstopili so v zgodovino z idejo enobožja, ki je izražala veličje, enotnost in grozo orijentalne prirode. V boju za obstanek v južnih puščavah pod žgočim solncem so si ustvarili idejo enega vsegamogočnega in kaznujočega Jehove.

Zavest enote, ustvarjene po rimski civilizaciji v zvezi z novim elementom, je delo krščanstva in z njim je stopilo na površje kot kulturni pojav socijalno delo človeštva kot organizacija in združevanje človeških sil, stremeč po eni celoti. Zato je ob nastopu krščanstva tako zatemnela ljubezen do prirode, da ni prišla le-ta na površje, dokler ni nastopil nov element v narodih germanskih. Ti so se vzrodili in vzgojili pod surovim severnim podnebjem, v bojih z zvermi, snegom in ledom in burnim ledenim morjem. Išoč udobnejših in rodovitnejših tal, je prinesel germanski viking idejo surove prirodne sile. Kot skitalci so stopili Germani v naročje krščanstva ter v njem postali srednjeveški križarji in pozneje

odkrivalci vseh delov sveta. Srednji vek si prisvaja elemente grške kulture, rimske civilizacije, judovskega enobožja in germanskega skitalstva. Srednji vek pa tudi skoro zaide v ideološko predelovanje v človeštvu nabranih idej, iščoč za vse pojmov in izrazov, ter prihaja bolj in bolj do logičnih fraz.

V novem veku nastopa reakcija: poželenje po prirodi in z njim pravo razumevanje prirode. Mejni kamen novega spoznanja nam je postavil Jean Jaques Rousseau. Bolj ko sta zašli veda in kultura v ideologijo in frazeologijo, s tem večjim veseljem in entuziazmom je vrgel Rousseau vso kulturo in civilizacijo od sebe in silil v objetje proste prirode. In kakor širok potok se je izlival za njim po vseh evropskih kulturah kot kulturni pojav romantizem, ki ne pomeni ničesar drugega nego vrnitev človeštva od ideologije k prirodi in čuvstvu.

Nastopa nova veda. Goethe je prvi genij, ki se zaveda celote v dotiki s prirodo, on je, ki se je zavedal vsega veličastja Alp in prirode, enote človeštva s prirodo in veličja človeka samega kot dela prirode.

Nastopi kot tretji značilni nosilec idej germanski wiking in skitallec Byron. Od sebe skuša vreči vso razdvojenost klasične kulture, v skitalstvu, v brezmejnem stremljenju naprej išče leka razdvojeni duši svoji.

V prvi polovici 19. stoletja se združi v evropskih narodih in kulturah stremljenje, izražati ljubezen do prirode, do logov in gozdov in solnca in snežnikov s spoštovanjem in oboževanjem veličastva in grozote prirodnih sil, in nastopi osvojitve prirode s telesnim delom pod vodstvom silne volje. Rezultat tega dela je: samozavest posameznika, strastno hrepenenje po svobodnem razvoju in poudarjanje individualnosti, dalje večje spoznanje samega sebe, večje spoznavanje prirode in potem stopnjevanje individualnosti v dotiki človeka s prirodo. V boju in zmagi z njo nastopi nova veda. Učenjak v neposredni dotiki s prirodo ob uveljavljanju vzporednega telesnega in duševnega dela podaja nove vzglede na sebe in prirodo.

Naj mi bo dovoljeno, da takoj tu poudarjam markanten pojav v naši slovenski literaturi, ki je prvi pojav alpinizma med Slovenci, t. j. krasna knjiga »Kamniške ali Savinske planine« našega profesorja gosp. Ferdinanda Seidla. Čitajoč to knjigo, vidimo, kako je gorka ljubezen in visoko spoštovanje do prirode združeno z preiskovanjem človeškega razuma, kako se ne da ločiti več osebnost pisatelja od znanstvenega gradiva, ki bi po starem s čuvstvenostjo pisatelja ne smelo imeti nikake zveze.

Ne smemo pa misliti z našega stališča razvoja ljudske mase, da je kulturni pojav po nastopu Rousseaua, Goetheja in Byrona nastopil kar tako mahoma čez prag 18. in 19. stoletja. Že v velikem italijanskem poetu Petrarki nahajamo vzhičeno oboževanje prirode, ko se je z gore Ventouxa občudujoč zagledal v alpske vrhove.

Poudarjati je tudi, da so se vtiski alpske prirode, ki prihajajo sedaj do izraza v kulturnem človeku, že davno zalagali in založili in zrasli v dušah alpskih pastirjev visoko tam v gorah, čuvajočih svoje čede pod svetlim solncem med nepristopnimi skalami svojih Alp. Taki občutki so valovili liki valovi morja v narodnih masah, ki prebivajo tam do snežnih ločnic, bodisi že Baski v Pirenejah, Savojardi, Ladinci, Nemci ali Slovenci v Alpah. Manjkalo je tej ljudski masi le izraza. Po razvoju nove ideologije, po vedi, ki je stopila v dotiko s naravo, je prišlo do tega izraza in leži pred nami kot široko odprta knjiga alpinizma. In bolj ko se razteza kultura ljudskih mas, krepkeje se razvija tudi alpinizem.

Alpinizem je torej eminenten kulturni pojav, ki je docela prišel do izraza v drugi polovici 19. stoletja kot last prvih kulturnih narodov.

V nepreglednih trumah so zajele nomadske čete, iščoč živeža, plodnosne ravnine in silile po udobnih dolinah proti širokemu morju, z urejenimi vojskami so si podjarmili Rimljani svet, z uporabo vetra in morske gladine je prišel človek v družinah od obali do obali. Dospel je pred strme in mrkle alpske stene, zaprta je bila pot trumam in četam in nepristopne so bile združbam skalne stene in ledeni tokovi. Le človek, osamljen, s silo svojega telesa, s silo svoje volje je moral pričeti boj z njimi. In ako je prihajal pri podjarmljanju ravnin in dolin in morja do izraza zavesti organske skupnosti, je moral v boju z gorskimi stenami prihajati do izraza zavesti posameznika.

Grški gimnast je vežbal ude, da postane podoben Martu in Apolonu, da postane del vojske za svojo domovino. Angleški »first-climber« pa se je boril brez posebnega cilja z grozečo alpsko naravo, silil čez temne višine in prepade tja gori na solnčne vrhove, kjer se mu je iz duše izvilo: »Zmagal sem vas, nepristopne gorske stene, čez vaše pragove sem prišel v neskončno edinstvo in vsegamogočnost narode«.

Tako je alpinizem kot kulturno stremljenje zadnji del zgodovine človeštva, stremljenje, dovesti človeka do popolne svobode, popolne sile, popolnega človeka, ponosno in bogoborno stremljenje

— tesno zedinjenje človeka s naravo — oboje! Časovno pa je mogel nastopiti alpinizem takrat, ko je človek ne le obljudil gorske doline in gorske vrhove, ampak je tudi kot kulturni človek spoznal alpsko naravo. Predhodna veda alpinizma je filozofija in alpinizmu mora zopet slediti filozofija vsled nastalih novih idej. Vsa zgodovina človeštva itak ni drugega nego odsev narave na človeka, nje pretvarjanje, dokler se ne zave posameznik ter da izraza temu odsevu — nova pridobitev vedi. Pridobljene ideje pa se priobčujejo. Tako se manj dolga doba dotike človeka s naravo menja z drugo krajšo dobo ideologije, dokler se ta ne začneja razploščati, dokler se človek zopet ne vrne k naravi in po novih vtiskih pride do novih idej. Alpinizem ni nič drugega kakor dosedaj najintenzivnejša obrnitev kulturnega človeka k naravi. Človek dobiva v naravi, v njenih najsilnejših oblikah novih najsilnejših odsevov, jih izraža in se vrača k novemu intenzivnejšemu kulturnemu delu. Stara vera, stara umetnost človeštvu več ne zadoščata, kakor tudi moderni socijalizem pravi: »Treba je vesele vsebine življenju, a te ne more dati današnje socijalno in gospodarsko življenje.«

Velikomestna civilizacija mehanizira vse naše življenje. Zato kliče Tolstoj: »Proč od mesta, proč od civilizacije, le v naravi je Bog, le v meni kot delu vesoljne narave je Bog«. In milijonske mase slede že temu klicu z neodoljivo silo in majejo se nekdanje tako trdni temelji stare vere, stare družbe in stare umetnosti. Vse sili in hiti v pravo naravo. Vsa groza, ki je strmela človeku nasproti z alpskih opasti in iz gorskih prepadov, je minila, proč je strah in bojazen pred nevarnostjo in smrtjo! V tem stremljenju, nejasnem in pretiranem, se nam tudi kaže v novi kulturi to, kar izraža beseda »pijanost samega sebe« (»Ichrausch«). Nikjer drugje kakor v alpinistiki ne prihaja tako na dan stremljenje volje kot vsemogočne sile. Kakor bogoborec dviga pesti alpinist proti ideološkemu božanstvu, in boreč se s naravo, zmagujoč jo in umirajoč najde v sebi Boga.

Brezciljno hrepenenje po neznanem silnejšem, brezkončno premagovanje samega sebe, brezmejna moč volje in nebojazen pred smrtjo, to so individualnopsihološki elementi alpinizma.

Prvi alpinisti sredi 19. stoletja so nam bili germanski Angleži (Tuckett, Churchill). Bili so prvi premagalci lednikov in dolomitov z vrvjo in jeklom. Za njimi so šli botaniki in geologi v gorske doline in proti gorskim vrhovom in za angleškimi prvimi zmagalci Alp so polezli učenjaki višje gori, globoče v nedrije Alp. Dotika z

Alpami je vsestransko vplivala na vedo. Ta razvoj se kaže v vseh predelih: v botaniki, zoologiji, mineralogiji, v preiskavi podzemeljskih jam, v kartografiji, geografiji, folklorizmu, v medicini kot posebnem študiju o gibanju srčnih mišic in pljuč, o pretvarjanju in delovanju živcev, in po vplivu alpinizma v vedi sledi njegov vpliv na tehniko in industrijo. Alpske železnice, alpske ceste, nova hotelska industrija, oblačila — vse to se je razvilo z orjaškimi koraki.

Cela Švica dobiva blagostanje od nepreglednih trum turistov, ki se leto za letom razlivajo po alpskih pokrajinah in nastanjajo po hotelih. Leta 1905. so donesli Švicarjem tujci 387 milijonov frankov. Izdatki za železnice, ceste in druge naprave v tej mali deželici takorekoč izključno v svrhu turisticke presegajo milijardo.

Tudi na socialno življenje vpliva alpinistika in celo na politiko. V zadnjo gorsko vas prinaša turist vesti s sveta. Pastir pusti svojo čedo in hiti proti neznanemu mestnemu življenju in razneženi kulturni človek prihaja v dotiko s krepkimi in zdravimi planinci. Tam v strmih pečinah zve, kaj se pravi ljubiti svojega bližnjega. Kako se prelivata duši, ko se skupno borita na življenje in smrt! Tam visoko gori v gorski koči leže utrujen poleg svojega znojnega vodnika milijonar-turist in čuti vso blagodejnost, ko se preliva telesna gorkota od enega do drugega.

V naših slovenskih deželah so predhodniki alpinizma nastopili rano in pričajo, da naši kraji niso bili zadnje torišče kulturnemu delu. V prlčetku preteklega stoletja so nastopali Haquet, Wulfen, Hladnik, Freyer in na koncu 18. stoletja prvi turist kot tak Franc grof Hohenwart. Od njega imamo morda eden prvih alpskih spisov: »Beiträge zur Naturgeschichte, Landwirtschaft und Topographie des Herzogtums Krain. 1838«. Tu nam opisuje prve pristope na Kamniške planine, na Triglav in Mangart in v tem popisu čitamo prve elemente alpinistike kot sporta: tehnične priprave za visoke ture, oživljajoče vtiske edinstva in veličastja alpske prirode. V družbi z našim Vodnikom pod Triglavom je vzhičen z njim vred, govoreč: »Sklad nad skladom se dviguje«. O tej Vodnikovi odi piše Hohenwart: »Sie enthält das Lob des Schöpfers und hat auf uns den Eindruck gemacht, den die Gesänge in Klopstocks Messiaide bei jedem Fühlenden hervorbringen«. »Wer so herrliche Gefühle im Herzen hat, denkt an kein Essen«, pravi na drugem mestu. Pomen in namen alpinistike mu je, da se človek odpočije od dela, si utrdi zdravje, pomnoži znanje — zlasti pa, da preživi nekaj dni v nepopisnem miru in slovesni tišini, ki si je dolinec nikakor ne more misliti«. Končno priporoča alpske izlete mlajšim, čvrstim

ljudem v filozofskih tečajih. »Mit unbedeutenden Auslagen wird er alles bestreiten«, piše, »und wenn ich nicht mehr sein werde, mir Dank wissen, ihn ermuntert zu haben«.

Naše slovenske dežele so pa tudi pravi alpski biser. Njih lepota in zanimivost sta že zgodaj vabili in mikali učenjake in alpiniste. Že leta 1833. pravi Anglež Humphry Davy: »Ne poznam lepše dežele od Kranjske, ki bi se mogla imenovati alpska dežela avstrijska in ki obsega Alpe južnega Tirola, Ilirije, Noriške in Julske Alpe. Raznoličnost pokrajin, zelenje travnikov in drevja, globokost dolin, visokost gorovja, čistost in velikost jezer in rek — vse to odločno odlikuje to deželo mimo Švice in narod je docela priljudnejši, raznovrstnejši v šegah in navadah, slovanskega, nemškega in italijanskega pokolenja.«

Zato je rodila slovenska zemlja tudi prvega alpinista pred Nemci, alpinista v pravem pomenu besede, ki je iz veselja do telesnega truda in iz samozavesti o telesni moči, iz oboževanja alpske prirode lazil po strmih pečinah, zmagal Triglav in bil prvi, ki je stopil na odlični vrh Karnskih Alp, Bivera (2473 m), že leta 1828., — našega Valentina Staniča. Šele dolgo pozneje smejo Nemci imenovati kot takega alpinista v pravem pomenu besede profesorja Thurwieserja († 1865).

Prvi alpski klub so ustanovili l. 1857. Angleži. Tem hitreje se je alpinizem razširil v drugi polovici 19. stoletja med Nemci. Od l. 1860. do 1870. nastopajo učenjaki alpinisti: Sonklar, Moisisowitsch, von Bart in dr. Po njih odkrite lepote in čudovitosti Alp so privabile cel roj mladih smelih moči in danes šteje Nemško-avstrijsko planinsko društvo 80.000 članov. Vsako poletje hiti na tisoče alpinistov iz mest v Alpe, preprosti delavci in bogataši. Fabriški delavec in univerzni profesor se optata z vrvjo in nahrbtnikom, zapustita vse udobnosti mestnega življenja in gresta v trud in opasnost alpske prirode. Žrtev za žrtvijo pada alpinizmu, eden prvih herojev, Szigmondy, leži globoko pod strmimi stenami na lednikih, in vendar nikogar ne strašijo te žrtve, vedno bolj in bolj in smejeje sili kulturni človek v Alpe, išoč ne le odlastka, išoč trdega truda.

Ako gre Angležem čast prvih alpinistov, gre Nemcem čast, da so alpinizem najgloblje razumeli, sistematično razvili in izpopolnili vsa tehnična sredstva za premagovanje alpskih težav.

No, dasi smo Slovenci imeli Valentina Staniča že v pričetku 19. stoletja kot prvega alpinista in dočim si je Nемец osvojil Alpe z neumornim svojim trudom, telesnim in duševnim, pa smo vendar prespali dobo razvoja. Malenkostno vsakdanje politično, socialno in ekonomično naše delo ni dalo, da bi se bilo med nami

razvilo tako intenzivno kulturno gibanje, kakor je alpinizem. Dočim je bil pred 80 leti Anglež Humphry Davy ves vzhičen ob krasotah naše domovine, smo ustanovili šele leta 1893. svoje planinsko društvo in, kar je značilno, ustanovilo se je iz skromne piparske družbe, in do danes se še ni moglo naše planinsko društvo postaviti na stališče višje alpinistike. Le češki turisti so prvi v skupinah jeli preplezavati naše Savinske in Julske Alpe, le oni so med nami prvi začeli razvijati ideje alpinizma in alpinistike, izpopolnili so našo nomenklaturo in jeli opisovati geološko formacijo naših gor. Šele krasna Seidlova knjiga »Kamniške ali Savinske planine« je prva slovenska alpinska knjiga.

Zbira se tudi mala slovenska četa, ki si hoče s cepinom in vrvjo osvojiti lastne planine, in v to četo sem vstopil tudi jaz.

Mlad in truden ideologije in dogmatike, s katerima mi je šola ubila vero, ljubezen do dela, vero in spoštovanje do sebe. V sebi nemirno hrepenenje po potni palici, prirojeno po očetu Čehu, ki je kot rokodelec prepotoval velik del Avstrije, sem prišel osemnajstleten učitelj v samotno gorenjekraško naravo. Gabilo se mi je občevanje s civiliziranimi ljudmi, z vso njih lažjo in površnostjo. V šoli v dotiki z otroško neizprijeno npravjo, tavaje po prostornih notranjskih gozdovih, plezaje po jamah in gorskih vrhovih sem dobil prvega zdravila svoji duši, zavest v bodočnost, — našel sem izgubljenega Boga. Še danes mi zapolje v srcu tisto blaženo čuvstvo, ko sem neko nedeljo 1877. l. zjutraj visoko vrhu Javornika, premagan po edinstvu in veličastvu vrhov, po pestri lepoti gorskih logov, pokleknil in poljubil to matuško našo zemljo: »Delo si stvarnika, in jaz sem prah tega dela; neskončno si lepa in ni ga zla na tebi! Vse je le pot do sreče, pot tja v neskončno dalje!«

Prehodil sem vse gorenjekraške vrhove, vrnilo se mi je spoštovanje do telesnega dela in truda, izgubljeno v malomestni družbi. Na kraških tleh brez človeških bivališč sem se učil stradati in trpeti žejo ter spoznal, da človek malo potrebuje zase, a mora imeti truda in narode. Videl sem skromnega Brkina pri delu in jelu. Klanjal sem se njegovemu miru, zdravju in njegovi zadovoljnosti, ker ga ni še oblizala napačna vzgoja. Botanika, zoologija in geografija so vzbudile v meni stremljenje po znanju, dobil sem smer in cilj svojemu stremljenju: učiti se in spoznavati, iskati telesnega truda.

Še danes mi odmeva v duši zvon, vabeč k veliki maši v Ratečah, ki mi je dal odgovora na drugo vprašanje mojega bitja. Bila je krasna julijska nedelja 1886. l. Odkorakal sem bil ob štirih zjutraj iz Kranjske gore skozi Planico do Nadiže, t. j. izvira Save Dolinke. Gorostasni amfiteater Ponce, Jalovca in Mojstrovke mi

je zapiral veličastno alpsko kotanjo, nad njo pa čisto temno-modro nebo. Neizrečeno, skoro strastno hrepenenje me je gnalo naprej. Bil sem brez prave turistijske oprave, le v dobrih okovanih čevljih. Vprašal sem pastirje v Planici, če je mogoče priti mimo Mojstrovke. Opisali so mi stezo in nastopil sem jo, poln vonjave alpskega vzduha, čvrst in pogumen. Biti sam, da ne moti nihče hoda mojih misli, mi je bila dvojna radost. Strmo in dosti lahko je šlo spočetka pod Mojstrovko gori, kmalu pa je vidna steza minila in moral sem iskati smeri brez steze. Držati se na desno mi je bilo glavno navodilo. Tiščal sem se torej na desno in bil skoro gori v steni. Ko sem bil že visoko gori, mi je strmina prihajala prehuda in ozrl sem se nizdoli. Le ozke police in grede so dopuščale hojo in stojo. Zaukal sem, da bi opozoril pastirje na kraj, kjer sem: odmev od skalovja in vesel odgovor iz doline in potem zopet vse tiho. Še nekoliko stopinj kvišku in bil sem v prevesi. Naprej nisem več mogel, skušal sem nazaj doli. Ni šlo več, v okovanih čevljih ne dobim nobene opore. Previdno in težko sem torej zopet plezal kvišku. Bilo je ob desetih dopoldne. Od Rateč je lahen veter priganjal zvonjenje k veliki maši. Planica je bila pod mano tiha, pravi alpski raj. Počival sem, oprt z vsem telesom ob steno. Zavedel sem se položaja. Videl sem, da se rešim le, ako zmagam steno ali vsaj najdem polico z dobrim stališčem, da bi odtod opozoril pastirje. Zopet sem zaukal, zopet isti veseli odgovor. Še enkrat bi poskusil doli, — zaman! Zaznamoval si tudi nisem poti za seboj. Kdo je imel takrat priprave ali kaj takega v mislih? Nalahko so se mi potresla kolena. Ali je to znamenje utrujenosti ali bojazni? Preplezal sem bil že sam marsikatero steno Severnih Alp, ali prvič me je obšla misel: izgubljen si. Naslonil sem se na steno in čakal, dokler mi noga ne opesne. Stal sem pred smrtjo. Pogledal sem tja doli proti Planici. Gorska samota v vsem veličastvu in edinstvu in tam gori bele stene, grozeče: kdor si upa v moje pečine, razmeljem ga, — nad njimi pa kakor buditelji k solncu kipeči vrhovi. Globoko sem jel sopsti krepeči alpski vzduh in, kakor da bi mi bila pogled na nepristopne stene in lepota doline dala novih moči, sem se vzpel zopet kvišku. Počasneje, ne trateč moči, sem mirno iskal prijema za prijemom, stopinje za stopinjo. Odleglo mi je, vsa bojazen je minila in smrt tu gori ni imela ničesar strašnega več. Zamislil sem se v telesno delo in plezal proti vrhu. Poldne je zazvonilo, ko sem stopil na Mojstrovko, utrujen legel in zaspal. Po eni uri zdravega spanja me je prebudil vsega potnega gorski veter. Veselo sem se spustil navzdol. Bil sem še isti dan v Bolcu.

Hodil in plezal sem neprenehoma od štirih do dvanajstih dopoldne in od ene do šestih popoldne, in vendar je vrelo vse veselja v meni. Nisem čutil utrujenosti, navdajalo me je čisto veselje, da sem mirno gledal smrti v obraz, čutil moč, da sem preplezal sam grozečo steno Mojstrovke, dospel do cilja.

Skoro potem sem dobil tretji odgovor svojega bitja.

Bilo je na dan sv. Treh kraljev 1887. l. po prečuti noči, polni hude dušne boli. V gosti megli in hudem zimskem mrazu po škripajočem snegu sem odkorakal ob sedmih zjutraj iz Ljubljane proti Dobrovi in gori proti Sv. Katarini. Više ko sem stopal in gazil sneg, bolj je minevala bol. Bolj ko je zastajala megla za mano, bolj je izginevala tesnoba duše. »So duševne rane, ki v neizmerni tišini huje bole nego tam doli, omamljene po hrumu življenja; no, je bol brez grenkobe, v njej leži vdanost v ono neizpremenljivo slepo oblast, ki se je pred našim očesom s togimi, orjaškimi potezami vrila v zemljo« sem čutil s psihologom alpinistom. Globoko sem gazil sneg in odrinil potem čez Toško čelo proti Ljubljani nazaj. Zmagal sem samega sebe s težkim delom.

Naj citiram s tega individualnopsihološkega stališča vzklik nemškega učenjaka in alpinista drja. Märzenbacha, preiskovalca orjaškega Tian-Šana.

»Kaj si mi ti, Tian-Šan? Opomin vsepronikajoče oblasti, božje lepote v šumenju gozda, v grmenju plazov, v groznem bobnenju ledniških voda, v uničujoči sili besnečih peščenih viharjev; spomin na blažene in vzvišene vtiske, na premagane strahote in nevarnosti, na visoko plameneče ognje v gozdu in brezzavetne, bridkomrzle noči na orjaških lednikih v magični mesečini, na čarobne prikazni zvezdnatega neba samotnih noči, v kristalnem blestenju ozarjenih ledniških gora! Spomin na poživljajoče, čiste gorske vetrce, na zadušni znoj solnca v puščavi; sanjanje nazaj v fantastna nasprotja, šepetajočega, milega, ljubeznivega in vzvišenega, silnega, pestrega, pustega in strašnega! Misel na svet, kjer vsa največja različnost prirodnih sil vpliva na nas le kot notranja potreba in edinstvo; spomin, ki je predvsem moja last, neizgubna, živa, dokler bom živ jaz sam, ki se bode žarila vedno krasneje in svetleje v meni! To si mi postal, Tian-Šan! In še mnogo več si mi postal!«

Ti vzgledi z individualnopsihološkega stališča kažejo morda bolj nego pogledi na zgodovino pomen alpinizma in njega bodočnost. Alpinizem nam prinaša novo in boljšo vero v moč in voljo človeka. Tako so alpinisti sledniki nove etike, ki v bodočnosti mora prevladati kulturnega človeka.

Alpinizem je torej z individualnopsihološke strani samovzgoja človeka k najintenzivnejšemu spoznanju in izražanju samega sebe, s strani ljudske psihologije pa kulturni pojav drugega dela 19. stoletja, ki daje vedi, veri in umetnosti novih snovi in novih smeri.

NOVE JAME OB CERKNIŠKEM JEZERU.

TOVARIŠA BADIURA IN BRINŠEK.

Naletela sva na mnogo ljudi, ki jadikujejo, da je dolgočasna in nezanimiva okolica Cerkniškega jezera in jezero samo, kadar je suho. Pač prazne tožbe tistih, ki so kdaj le mimogrede, samo z očmi premerili razprostrto ravan pod košatim Javornikom in si predočujejo vsa jezera najraje s krasnim ozadjem, kot n. pr. Klanški jezeri pod Mangartom. Ne smemo zabiti, da je Cerkniško jezero na kraškem svetu, in kdor mu je posvečal več časa — tudi kadar je suho —, povrnil se bo z njega z zadovoljstvom in v neizbrisnem spominu mu bodo večkrat vstajale misli: kdaj te bom zopet videl? —

Nisva se danes namenila opisavati čudovitega, slovečega jezera, pač pa dokazati, da je zanimiva tudi njegova okolica s krasnimi, romantičnimi motivi, ki skriva toliko čarobnosti »pod zemljo«. V mislih imava dve novi lani razkriti jami.

Par sto korakov od Male Karlovice v južnozpadnem kotu jezera se dviga položna terasa, ki jo imenujejo »Pod gradom«. * Tu zgoraj pod visoko skalo tik malega brezna so našli kosci ob lanski košnji nekaj raztrganih cap, par čevljev in en cekar. To se je zvedelo v Dolenji vasi pri Cerknici in kmalu je krožila bajka o nesreči ob onem breznu. Nekateri so trdili, da se je ponesrečil mož, drugi pa so pripovedovali, da se je neka ženska prevrnila noter. Ekspedicija petih domačinov jezerjanov pod vodstvom g. Sveta iz Dolenje vasi in g. Martinčiča z Jezera, ki se zelo zanimata za svojo čudapolno okolico, je seveda zastonj iskala ponesrečenca, pač pa razkrila novo, doslej jim neznano krasno jamo.

Tri dni pozneje, v nedeljo dne 25. avgusta, sva si jo hotela tudi midva ogledati. Vračajoč se z Bezuljaka, kjer sva po ekspediciji v neko jamo v bližini prenočila, sva pohitela zjutraj v Dolenjo vas h g. Svetu, ki naju je prijazno povedel v jamo, tem bolj, ker je na njegovem svetu.

* Svoj čas je stal više gori grad, o katerem pričajo še razvaline.

Med Veliko in Malo Karlovico smo prestopili po kamenih plitvo strugo Cerkniškega potoka. Do kota »Pod gradom« smo hodili nekako pol ure in v par minutah smo dospeli po malo uglajeni stezi navkreber do zaželjenega »brezna« pod visoko steno.

Vhod v jamo je precej ozek. Podoben je štirioglatemu, napol pokritemu koritu ali jarku. Globok je okrog 1 m in nagnjen izprva levo navzdol. Tu si moraš že prižgati luč. Konec jarka zadeneš sedaj ob glavi dveh hojevih debel, ki so ju vtaknili vanj pri omenjeni ekspediciji, da se tem laglje splaziš nato skozi ozko, več metrov globoko grlo. Še par stopinj niže čez dve skalici in že si tik pod jamnim stropom. V veliko dvorano stopiš. Tajinstveni mir in tihoto ti moti le kakšna kapljica, ki pljuskuje mimo tebe na tla, ali če ti zafrfota okrog glave netopir, kakor da bi ti hotel nekaj povedati na uho. Temno je kot v kozjem rogu. Radovedne oči ti zvedavo begajo za svetlim žarkom acetilenke in iščejo okrog skoro nestrpno, kje da se odpočijejo na kakem novem, dosedaj še neznanem, dragocenem predmetu divnega podzemnega kraljestva.

Takoj na desni strani ob podmolu pod stropom ne uzreš še nič posebnega, vendar pa bi te utegnila zanimati bela, mokra stena, na kateri lahko opazuješ, kako se tvorijo kapniki in siga. Ponekod je tako mehka na površini, da izlahka ugrabiš kepo prhkega apnenca. Pa zavijmo levo navzdol proti levi steni dvorane! Pot je posuta s prodovjem, deloma pa je blatna in spolzka, dokler ne prideš do stene, ki se spušča v treh etažah navzdol in ti že nudi različne kapniške tvorbe. Prav čarobna je »prižnica« na dveh podbojih, pod katero stojе beli »nemi možje« različnih vrst in velikosti. Nekateri stalagmiti mole čez tri metre navzgor, so beli ali bledorjavnokaste barve in bleščeče odbijajo žarke acetilenke. Čaroben pogled, le žal, da že tu opažaš zlo roko, ki ni mogla prizanesti manjšim, lepo prosojnim kapnikom.

Malo niže pod to galerijo zija postrani ozko grlo, ki se vije v spodnjo večjo dvorano z vodnim rezervarjem pod Cerkniškim jezerom. Pa dalje! Velike ploščate skale, ki so se v teku let utrgale s stropa, te pri hoji nekoliko ovirajo. Posveti dobro, poskoči čez, če si vaje skal, ali pa se poprimi in potegni naprej! Zopet se bližaš »belim možem«, bleščečim stalagmitom, ki štrle ponosno proti stropu. Nekaj prav krasnih, močnih in velikih stalaktitov leži tudi na tleh; utrgali so se bili s stropa. Kako krasno, kot da so izdolbeni in izklesani ali izrezljani z umetno roko! Mimo teh navzgor dospeš kmalu do mogočnih, okrogličastih gričev ali velikih, masivnih, nakapanih kupov — kot kopice mrve na polju — in še malo naprej do velike, nakapane pravcate gore,

ki je prirasla že skoro do stropa. Nove raznovrstne oblike, kakor različne »skledice« s čisto vodo v vseh mogočih fantastnih podobah, ti vežejo oči na te griče in tla, da se pomudiš ob njih in se čudiš likom, ki jih ustvarja tako neznatna, z apnencem napojena kapljica. Ne da se ta prirodna umetnost popisati, treba jo je le videti!

Med dvema takima gorama preideš desno pod stropom v zgornjo, tudi prostorno, vodoravno dvorano, čez katero vodi povprek kakih 15 m dolga, lepa, bela greda prosojnih manjših stalagmitov v »gosjem redu«, nad temi pa visi istotako s stropa mnogo manjših stalaktitov ob razpoki. Pa tudi pod nizkim stropom ob robu te dvorane je mnogo lepih, belih, prosojnih kapnikov; žal, da je tudi tukaj mnogo pobitega.

V prejšnjo dvorano se vrneš lahko na dveh straneh. Najbolje je, da se vrneš do prej omenjenih gorá, odkoder si prišel v to dvorano. Ob mogočnem podmolu zaviješ po raskavih, od apnenca prevlečenih tleh in skalah na levo pod strop prve dvorane v smeri proti večjemu stalagmitu, ki ti ga ob tem prehodu osveti acetilenka. Tu imaš najlepši pregled po prvi dvorani. A oči ti obstanejo nenadoma na prekrasnem predmetu nove vrste, na »zastoru«. Nehote te potegne nekaj dalje kakih 10 m čez skale med kapniki vzporedno ob zastoru, da ga vidiš tem lepše in od blizu. Zastor se razteza nekako ravno čez sredo prve dvorane, je dolg 15—20 m in visi s stropa 4—5 m navzdol; za njim pa visi lep stalaktit liki poltretji meter dolg koren. Vsa ta skupina obstoji iz stalaktitov. Zdi se ti, kot da so se spoprijeli, da združeni, veliki in mali, debeli in tenki, tem bolj imponirajo opazovalcu. Ta motiv je brez dvoma najdivnejši v tej novi jami. Tako lepo, naravno imitiranega nagubančenega zastora v tako veličastnem slogu in v taki veličini pač še nisva videla v nobeni jami.

Smer zastora ti kaže tudi pot, če iščeš izhoda iz jame. Ob njem greš do njenega konca, kjer zaviješ na pravo čez par ploščatih skal na prod in glino pod grlo. Tu že ugledaš malo više v somraku hoji, po katerih se vzpneš zopet na svetlo.

Med hojo po glavni srednji dvorani si zadel morda ob par močnih drogov, in če si dobro posvetil v strop, ki je na levi strani blizu opisane velike gore jako visok, si tudi opazil veliko, že preperelo lestvo in nad njo poševno še drugo. Izključeno je, da bi se bil že preje kdo tako zelo zanimal za to odprtino v stropu, da bi bil postavil tu za preiskavanje lestvi drugo vrh druge, marveč gotovo, da je po teh lestvah lezel neznan zlikovec, ki je napravil toliko škode v tej jami, ker je pobijal kapnike in jih nosil najbrže v Postojno prodajat pred jamo. Žal le, da je ta »postojnska kupčija«

dovoljena! Kakor da je kapnik roža, ki čez leto dni zopet zraste! Kdaj neki se bode moglo dopovedati ljudem, naj ne pustošijo jam, kdaj se bode pač vendar kaj poskrbelo za varstvo divnih naši jam?

(Dalje prih.)

HRIBOLAZČEVA OPRAVA IN HRANA.

Začnimo kar pri čevlju. Od njega je odvisna vsaka tura. Zato je prvo pravilo pri hribolazcu: »Pazi, da te čevlje ne ožuli!« V gorah rabimo čevlje na trakove, t. j. mestve*. Narejeni morajo biti iz močne govedine ali ruske juhtenine, da jim kamenje in voda ne moreta do živega. Podplati morajo biti prišiti, in sicer najbolje na kveder. Ako pa že nisi kvedrov prijatelj, skrbi za to, da bo imel podplat takozvano čobo, t. j. blizu centimetra širok rob. Ta čoba obvaruje čevlj marsikake rane pri nebrojnih dotikih z ostrim kamenjem. Usnje nad peto (opetnica) naj bo iz celega; kajti tisti šiv, ki ga čevljarji tako radi postavljajo navpično na peto, je kaj nevaren mehki hribolazčevi koži. Pete morajo biti široke in nizke. Navadno zadostuje en kos usnja, iz kakršnega so narejeni podplati. Jezik mora biti iz mehkega usnja in na obeh straneh prišit. Čevlj zavezuj z okroglimi usnjenimi trakovi (stógljaji). Golenica, t. j. gornji del čevlja ob gležnjih, mora biti precej tesna, tako da se njena konca ne dotikata, čeprav čevlj trdo zavežeš. Sicer se moraš vsak hip sezuti, da iztreseš iz čevljev kamenčke, ki so se ti vtihotapili vanje. Jako koristno je tudi, če je rob golenic podšit z mehkim, debelim suknom, ki se tesno oprijemlje piščali. Čevlj naj sega nekoliko nad gleženj, nekako do tja, kjer je piščal najtanjša. Previsoki čevlji ovirajo gibčnost noge, prenizkih pa ne moreš tako pritrditi, da bi noga ne drsela v njih. Tudi so v tem slučaju na stežaj odprta vrata snegu in kamenju. Čevlj mora biti tako prostoren, da bi lahko v njem pest pokazal, če bi jo le mogel. Sploh si zapomni to-le: v gorskih čevljih se mora noga tako počutiti, kakor bi bila v opankah. Zato jih poprej poskusi, predno so nakovani. Šele potem, ko si jih nekoliko shodil in so se ti ulegli po nogi, daj še tretji podplat našiti, oziroma nabiti in nato čevlje nakovati. Najboljši žebliji so dvokapasti. S takimi naj bo na vsak način podkovaná peta. Škodujejo pa tudi ne podplatu. Vendar zadostuje za navadne ture, če je podplatova čoba

* Tako pravijo čevljem na trakove, na zaplete Belokranjci. Glej Pleteršnikov slovar, I. del, stran 574.

oborožena z običajnimi robotoglavimi žebli. Jako dobro služijo tudi tisti žebli, ki so raztreseni po podplatu, samo da jih ni preveč. Edino le podpetnica naj bo dobro nakovana tudi na notranjem robu, da se prehitro ne zbije in ne izenači s podplatom. Velika umetnost je pa dvokapaste žeblje tako zabiti, da ne izpadajo. Ako se ti le eden izneveri, pobere jo za njim cela vrsta tovarišev in čevljev je podoben škrbastim čeljustim. Da ostanejo žebli vsaj nekoliko stanovitni, morajo biti tako zabiti, da se kape med seboj nekoliko krijejo. Ako pogledajo skozi čobo, naj se zaklepljejo. Tudi je dobro, podplate pred nakovanjem namočiti, da žebli v njih zarjave. Najpripravnejše je, ako čevljar vlije kapljico vode v luknjico, ki jo naredi s šilom, predno vanjo zabije žebelj. Da pa ostanejo čevlji nepremočljivi in mehki, treba jih je dobro mazati. Mazila so večinoma vsa dobra, najfinejša patentovana pasta, pa tudi navadna domača mast. Namaži jih pa tudi tuintam med meseci, ko v kotu uživajo zasluženi počitek. Za težke plezalske ture pa rabi takozvane plezalke, to je mehke platnene čevlje s podplati, ki so spleteni iz prediva. Ako pa nastopiš daljše potovanje, ne pozabi vzeti s seboj še kakih lahkih čevljev, ki ne pobero veliko prostora v nahrbtniku, kajti parketi v hotelih niso za gorske čevlje. Zato jih spravi raje v nahrbtnik. Da ti pa tu ne napravijo kake zmede, vtakni jih poprej v nalašč za to sešito vrečico.

Kakor čevlji, tako so tudi nogavice za hribolazca velike važnosti. Najboljše so iz domače volne. Čim debelejše so, tem bolj se prilegajo. Ker nosimo v gorah kratke hlače, bi morali rabiti le dolge nogavice. Takim pa treba preveč prostora, ako jih vzameš več parov. Zato obuje pameten hribolazec kratke nogavice in golenke, ki imajo na koncu nekaj stremen, da ne uhajajo iz čevljev. En par golenk zadostuje dolgo časa, ker se ne umažejo tako hitro kakor nogavice. Golenke naj bodo tako dolge, da jih potegneš tudi lahko čez koleno, ako je potreba, n. pr. v mrazu. Pritrdi jih pa pod kolenom s prožno podvezo. Ako veš, da te čaka na turi dolga pot po mehkiem snegu, preskrbi se tudi z volnatimi povoji, s katerimi poviješ nogo s čevljem vred od gležnja od kolena.

Omenil sem že, da rabi hribolazec kratke hlače. Njih prednosti ne bom našteval, ker so itak znane. Segajo naj nekoliko čez kolena; vendar je dobro, če so tako narejene, da se lahko tudi zavihajo nazaj nad koleno. Pri plezanju in pa v globokem snegu se zadrgejo pod kolenom. Večina hribolazcev nosi široke pasove, da si z njimi pritrdi hlače. Nekateri imajo pa tudi naramnice. Oboje ima svojo dobro in slabo stran. Ako si prepasan, ti

hlače rade doli lezejo; naramnice jih sicer bolje nosijo, toda se kaj rade zmočijo, če se potiš. Razen navadnih dveh žepov naj imajo hlače še en žep zadaj. Vanj spraviš lahko marsikako stvar, ki bi te težila, če bi jo vtaknil v stranski žep. Vsi žepi morajo imeti zaklopnice, ki se zapenjajo.

Tudi telovnik mora imeti en poseben, močen žep za denar, katerega ne potrebuješ vsak hip.

Suknjič naj se zapenja do vrha. Ovratnik mora biti tako širok, da sega do ušes, če ga kvišku potegneš. Žepov, seveda z zaklopticami, imej pa suknjič toliko, kolikor jih more nanj. Ako hočeš poskusiti, če se žepi dobro zapenjajo, stori tako-le: napolni jih z vso ropotijo, ki si jo vanje namenil, potem pa obrni suknjič navzdol in z njim malo pomahaj; ako ne pade nič iz žepa, drže zaklopnice dobro. Za vse slučaje si daj na notranjo stran suknjiča prišiti par nadomestnih gumbov.

Najboljše blago za hribolazčevo obleko je raševina (loden). Irhaste hlače so dobile že davno zasluženi pokoj. Blago ne sme biti ne pretanko in ne predebelo; pretanko je prehladno, predebelo pa pretoplo. Srednje debelo raševino pa rabiš lahko ob vseh letnih časih. Samo toliko moraš paziti, da se preskrbiš na zimskih turah z nekoliko toplejšo spodnjo obleko. V hudem mrazu ti služi jako dobro volnat jopič, kakršne izdelujejo še tuintam na Gorenjskem.

S tem sem se pa že dotaknil spodnje obleke. Najboljša je volnena. Čim finejša je volna, tem prijetneje se nosi, ker toplo greje in pridno pije pot. Tudi svilenih srajc ni zametavati, toda takih se poslužujejo le razvajeni turisti. Ako si nagnjen trebušnim bolečinam, vzemi s seboj tudi širok flanelast pas, ki je že bolj ovitku podoben. V jutranjem hladu ti taka stvar bolj pregreje trebuh nego vsak brinovec. Za vsak slučaj ne pozabi tudi debelih volnenih rokavic, ki segajo čez zapestje.

Jako potreben je tudi plašč. Najboljši je tak brez rokavov, kakršne dandanes nosimo. Ne sme biti predolg, da ne opleta preveč okoli nog. Sploh pa mora imeti ti dve lastnosti, da je namreč lahek in da ga prehitro ne premoči dež. Povest o nepremočljivih plaščih je pa le bajka.

Naposled moramo hribolazcu deti še klobuk na glavo. Vzor hribolazčevega klobuka je seveda pokrivalo brez vsake oblike, ki ima vse barve, samo tiste ne, ki jo je imelo takrat, ko je bilo novo. Sploh je pa za gore dober vsak mehak klobuk, posebno tak iz raševine (loden). Po zimi pa tudi po leti, kadar naletiš v gorah na snežen metež, ti kaj dobro služi volnena čepica, ki jo potegneš kar čez glavo, tako da so ti proste samo oči, nos in usta.

Kar se tiče oprave hribolazkinj, velja vsaj glede tvarine, iz katere je obleka narejena, skoraj isto kar za hribolazca. Vrhnja obleka naj bo iz bolj lahke raševine, spodnja pa iz volne. Bolj »hude« planinke, ki se ne drže zaznamenovanih potov, pa morajo obleči široke, ohlapne hlače, ki jih v dolini lahko nosijo pod krilom.

Kar je za berača malha, to je nahrbtnik za hribolazca. Vanj spraviš lahko vse mogoče stvari, celo — noge, če moraš pod kako skalo vedriti in nimaš toliko perila, da bi zamenil premočene nogavice. Nahrbtnik ne sme biti ne prevelik, ne premajhen. Velik je že sam na sebi težek, v majhnega pa premalo gre. Zunaj naj ima kak žep, da vtakneš vanj take stvari, ki jih med potjo večkrat rabiš, sicer ga moraš vsak hip odvezovati. Oprtnice naj bodo široke, da ne režejo preveč v ramo. Ako imaš pa nahrbtnik z ozkimi oprtnicami, vrzi suknjič, ki ga po dne itak nimaš oblečenega čez nahrbtnik, rokava pa potegni pod oprtnice. Na ta način najlaže spraviš suknjič in v rame te tudi ne bo tiščalo.

Ako oprtaš nahrbtnik in vzameš v roko dolgo, močno okovano gorsko palico, si popolnoma pripravljen za gore. Seveda je še več drugih jako važnih reči, ki jih pa ne potrebuješ vedno in povsod. Ako vidiš, da je hribolazec oborožen s cepinom, z vrvjo in derezami, ki mu ropotajo na nahrbtniku, si lahko prepričan, da mož ne bo hodil dosti po nadelanih potih. Ako mu pogledamo v nahrbtnik in v žepe, najdemo celo razstavo raznih stvari, ki jih potrebuje v samotnih gorah. Kompas mu kaže pot v megli, aneroid pa višine, katere je spravlil podse, toplomer mu pove, če ga zebe, s pomočjo svetilnice še po noči rogovili okrog in zemljevid mu pomaga, da zaide, če ga ne zna brati. Če najdeš pri njem črne naočnike, spoznaš lahko, da gre na lednike. V majhni škatlici ima najrazličnejše stvari spravljene. Poleg šivanke in sukanca je tu lepo zavita cela lekarna: razni obliži, vazelin, šarpija, majhna stekleničica arnike za čiščenje ran, antiseptične obveze i. t. d. Skratka: hribolazec, ki se preskrbi za vse slučaje, je tako založen z raznimi potrebščinami, da bi lahko takoj odprl »trgovino z raznim blagom«.

Toda dovolj o opravi. Poglejmo še, kako se hribolazec založi z jedjo in pijačo. — Tu naj ti bo prvo pravilo: Ne jemlji preveč s seboj! Ako hodiš po nadelanih potih in prideš skoraj vsakih 5 ur v kako oskrbovano kočo, zadostuje ti kos kruha, ki ga včasih tam zmanjka. Vse drugo dobiš v koči. Nikakor ni lepo, če sedeš mogočno za mizo, izvlečeš iz globine nahrbtnika cele množine prekajenega mesa, pišk i. t. d. in se začneš gostiti

z domačim pridelkom. Drugo jutro pa pustiš v koči za spomin par grošev za čaj in oglodane kosti. — Seveda je vse drugače, če greš v kraje, kjer ne vidiš ves dan žive duše in moraš biti tudi pripravljen, da prenočiš na prostem. Za take slučaje se pa le dobro preskrbi z jestvinami. Izberi si pa take, ki imajo veliko redilnih snovi v sebi in ne delajo žeje. Prekajena slanina — toda ne paprikana —, pečenka, jajca in surovo maslo, vse to te bo kaj krepčalo. Izmed tega si izberi, kar ti bolj ugaja. Varuj se pa prekajene svinjine in tudi nekaterih bolj slanih vrst sira. Tudi takozvani paini ne ugajajo vsakemu, zelo se pa prilega šadje, bodisi že sveže, suho ali vkuhano. Ako nameravaš kako noč ostati na prostem, preskrbi se z majhnim samovarom, da si skuhaš čaja, s katerim se kaj prijetno pogreješ za mrzlo noč. Seveda ne smeš pozabiti peščice čaja in špirta, zlasti pa sladkorja.

Največkrat pa muči hribolazca žeja. Kako naj se pa bojujem zoper njo? Pomni: Čim več piješ, bolj si žejen! Alkohol je med potjo silno škodljiv. Zato ne jemlji na pot ne žganja in ne vina, kajti z nobenim si ne ugasiš žeje in oboje te slabi. Ako vzameš s seboj majhno steklenico konjaka, pij ga le, če te napadejo kake slabosti, seveda si takih slabosti ne smeš domišljevat! Pa tudi preveč vode ni dobro, kajti kolikor tekočine spraviš vase, toliko je pride zopet iz tebe v podobi potu. Torej čim več piješ, tem bolj se potiš. Ako hodiš mimo studencev, pij samo toliko, da si varen solnčarice. Žejo si potolažiš tudi s tem, da poješ košček kruha, namočenega v mrzlo studenčino. Ako te vodi pod čez snežišča in imaš jako suha usta, vtakni vanje kepico čistega snega ter ga zadrži toliko časa v ustih, da se raztopi; nastalo vodo potem izpljuni. Varuj se pa snežnice!!

Kadar veš, da po več ur ne prideš do vode, ali sploh težko prenašaš žejo, vtakni v nahrbtnik steklenico kave ali pa čaja, toda brez ruma. Že en sam požirek te bo kaj potolažil. Ko pa dospeš do vode, dotoči steklenico do vrha in deni vanjo tudi par koscev sladkorja. Tudi sneg je za tako mešanje jako dober, posebno, ker ohrani pijačo tudi v najhujši vročini hladno. Seveda izgubi tak čaj nazadnje ves okus, ako večkrat dotakaš, oziroma domešavaš; pijača je pa vendarle poživljajoča, če jo dovolj osladiš s sladkorjem ali če ji primešaš celo nekoliko citronove kisline.

Ko pa dospeš v kočjo do zaželjenega počitka, si prav lahko privoščiš steklenico vina, če nisi abstinent. Ako si vroč ali ves premočen, ukaži si prinesiti kropa, vina in sladkorja. To zmešaj in imaš izvrstno pijačo, ki te bo ogrela, če si premražen, posušila, če si poten, in ti tudi žejo ugasila.

Slednjič poglejmo še seznam ek reči, ki so hribolazcu potrebne ali vsaj koristne.

1.) Obleka: kratke hlače, (tanke dolge hlače), suknjič, telovnik, jopič, srajce, spodnje hlače, nogavice, golenke, povoji, pas, flanelast pas, gorski čevlji, lahki čevlji, plezalke, nadomestni trakovi (stogljaji), podveze, klobuk, čepica, plašč, žepne rute, rokavice.

2.) Različne reči: nahrbtnik, gorska palica, cepin, širok trak za obešanje cepina na roko, dereze, vrv, svetilnica, sveče, vžigalice, kompas, toplomer, aneroid, črni naočniki, daljnogled, fotografska priprava, vrvica, šivanka, igle, sukanec, ogledalo, glavnik, smodke, posoda za surovo maslo, samovar, nož, vreča za čevlje, kozarec, ura, zemljevid, potni list, izkaznica, beležnica, svinčnik, obliži, šarpija, arnika, Hoffmannove kapljice, konjak, vazelin, mazilo za čevlje.

3.) Brašno: pečenka, surovo maslo, med, čaj, kruh, sladkor, sadje, špirit (žgalni).

Nikar pa ne misli, da moraš vse to natrpati v nahrbtnik. Kadar se pripravljáš na pot, izberi si iz seznamka le potrebne reči, ako ti nosi nahrbtnik vodnik; ako ga pa nosiš sam, preskrbi se samo z najpotrebnejšimi rečmi.

DRUŠTVENE VESTI.

Umrli je dne 18. junija g. Josip Fajdiga, član Kamniške podružnice. Veličastni pogreb je pričal, kako priljubljen je bil vrli mož. Časten mu spomin!

Novi člani. Osrednjega društva: Modic Karla, c. kr. poštna oficijantinja. Sever Hinko, magistratni uradnik. Železnik Albin, c. kr. poštni oficijal. Urbanc Feliks, veletržec. Šerko Milan dr., c. kr. gimn. prof. Sušnik Alojzij, trgovec in posestnik. Lavrič Anton, uradnik dež. odbora. Lončarič Jos., stavb. podjetnik. Pust Fran, mestni tesarski mojster. Sever Makso, c. kr. gimn. prof. Drčar Franc, trg. sotrudnik. Sličer Miroslav, knjigovodja. Breskvar Fran, knjigovez. (Vsi v Ljubljani.) Seliškar Dragotin, uradnik občinske hranilnice. Juvanec Ferdo, vodja ljudske šole. Jurca France, veleposestnik. Ditrich Anton realec. Garzarolli Emil, plem. Turnlack, posestnik in gostilničar. Brinar Josip, ravnatelj meščanske šole. Petrič Matija, posestnik in urar. Kramer France, posestnik in trgovec. Dimnik Slavoj, učitelj. Dereani Dominik ml., c. kr. davčni praktikant. Matzner Baltazar, črkostavec (Vsi v Postojni.) Medica Josip, lesni trgovec v Št. Petru na Krasu. Žumer Ivan, hotelir in posestnik. Červený Josip dr., okrožni zdravnik. (Oba v Cerknici.) Biščak Josip, vodja gospodarskega društva v Šmihelu pri Nadanjem selu. — Ajdovsko-Vipavske podružnice: Dougan Janko, c. kr. sodni svetnik v Ajdovščini. — Koroške podružnice: Janežič Anton, posestnik Kavčič Ivan, prokurist kreditne banke. (Oba v Celovcu.) Šlemic Valentin, posestnik v Svetni vasi. — Kranjske podružnice: Prešeren France,

posestnikov sin v Zabreznici. — Podravske podružnice: Majer Franc, trg. sotrudnik.*) Rant Hubert, c. in kr. vojaški kura*.) (Oba v Mariboru.) Robnik Rudolf, oskrbnik v Lobnici, Glaser Franc, posestnik v Rušah. — Posavske podružnice: Petrovič I., železniški uradnik v Sevnici. — Tržaške podružnice: Kabaj Ljudevit, učitelj-voditelj v Slivjah. Štrekelj Fran, višji carinski kontrolor v Rojanu. Žerjov Ljudevit, učitelj-voditelj v Brezovici.

Darila. Osrednjemu društvu: G. dr. Ed. Volčič, c. kr. sodni svetnik v Novem mestu, po dva izvoda vseh svojih dosedaj izdanih pravnih knjig. Lekarnar g. Gabrijel Piccoli v Ljubljani lekarno in gg. brata Hlavka v Ljubljani več kirurških predmetov za lekarno v Kadilnikovi koči na Golici. Pristrčna hvala!

Česke podružnice občni zbor se je vršil v Pragi dne 20. marca pod vodstvom načelnika prof. dr. Chodounskega. Iz tajniškega poročila posnema mo, da je proslavila podružnica desetletnico svojega obstanka z izdajo jubilejskega spisa »Ze slovanskych hor«, s knjižico, ki si je pridobila splošno priznanje, saj reprezentuje češko ime odlično v strokovni literaturi. Na prirejenem jubilejskem večeru se je zbralo nad 400 prijateljev teženj, zastopanih po podružnici. Češko kočo je obiskalo 1907. leta 378 turistov (1906. leta 300, 1905. leta 267). Letovišče čeških turistov, Jezersko, je bilo znamenito obiskano, pa tudi v Kranjski gori, na Boh. Bistrici, v Mojstrani, Trbižu ter na Bledu se je zbiralo mnogo Čehov k poletnemu bivanju in k turam v gore. Koče akademičnega krožka v Koritnici ni bilo možno zgraditi, ker je odstopil od pogodbe podjetnik. Izmed novo zgrajenih stez je omeniti prelepo kratico od Rjavega plaza do Žrela ter tudi novo stezo na Kočno. Na novo je markirala podružnica leta 1907.: novo stezo na Kočno, stezo od Stularjevega sedla na Skuberjev vrh, novo stezo do Žrela, z Jezerskega sedla na Babo in na Jenkovo planino, iz Mrzlega dola pod Turski žleb. Dopolnila in popravila je markacijo od Češke kočice na Grintavec, na Mala Vratca, na Stularjevo planino in Anzelmovo loko, od kočice čez Rjavi plaz do Žrela, nove table pa postavila v Mrzlem dolu in pod Turskim žlebom, pod Rjavim plazom, na Savlnskem sedlu, na Babi, na Jenkovi planini in na novi stezi na Kočno. Hudo škodo je trpela podružnica vsled vremenskih nezgod v Žrelu, pri eni svojih najsijajnejših stez: zasulo jo je po končani sezoni kamenje popolnoma. V letošnji sezoni šele bo možno dognati, ali se da steza popraviti. — Članov je imela podružnica 592. V zimski sezoni se je priredilo 5 predavanj, združenih s projekcijo slik. Dohodkov je bilo 6.977 K 90 h, izdatkov pa 6.758 K 57 h. Podružnično imetje je vredno 12.432 K 79 h, dolga pa je 10.837 K 50 h. Akademični krožek je imel prejemkov 1.631 K 77 h, izdatkov 621 K 75 h. V dobi 11 letnega obstanka je imela podružnica 62.948 K 05 h prejemkov in 64.438 K 79 h izdatkov, med drugim za Češko kočico 31.229 K 12 h, za pota in markacije 8.092 K 43 h. — Pri prostih nasvetih je opozarjal g. Čermák, da bo letos v Ženevi mednarodni kongres zemljepiscev, katerega se udeleže tudi planinska društva. Ker bi kazalo, da je tudi Slovensko planinsko društvo zastopano, se je sklenilo, opozoriti na to osrednje društvo. Na nasvet prof. dr. Chodounskega se je sklenilo, da je prirejati razen družbenih večerov tudi manjše debatne večere intimnejšega značaja.

*) Ta dva nova člana je zlobni škrt vrغل v zadnji številki med mrtvece.

Ajdovsko-Vipavska podružnica. Občni zbor te podružnice se je vršil v Šturji v hotelu g. Ivana Šaple dne 11. januarja t. l. Gospod predsednik Avg. Schlegl je otvoril občni zbor in pozdravil mnogoštevilno zbrane planince. Nato je poročal tajnik g. Fr. Čermelj o podružničnem delovanju v minolem letu. Iz poročila je posneti, da je štela podružnica 62 rednih članov ter imela en občni zbor in dve odborovi seji. Napravila je dva izleta, in sicer dne 9. junija na Javornik in dne 14. julija k izviru Savice. Dne 11. avgusta pa je bila podružnica zastopana po deputaciji pri otvoritvi kočje na Poreznu. — Obnovilo se je dvoje markacij, in sicer iz Ajdovščine na Slokarje — Orlovico — Dol in iz Šturije čez Col na Javornik. Podružnica je pristopila k zvezi za promet tujcev v Gorici. — Iz poročila blagajnikovega je razvidno, da je imela podružnica 279·65 K dohodkov in 212·41 K stroškov, torej preostanka ob koncu leta 67·24 K. Premoženje njeno je znašalo konec leta 618·79 K. Nato se je vršila volitev novega blagajnika namesto umrlega g. Josipa Kertlja. Soglasno je bil izvoljen g. Rudolf Brajnik, davčni pristav v Ajdovščini. Ker sta gg. Avgust Schlegl, načelnik, in tudi Andrej Jamšek, tajnik, vsled drugih preobitnih poslov odložila svoji funkciji, kateri sta uspešno opravljala, se je vršil dne 4. aprila t. l. drugi občni zbor, ki je bil tudi dobro obiskan. Izvoljena sta bila za načelnika g. Franc Vidmar, c. kr. sodni pristav v Ajdovščini, in za tajnika g. Franc Čermelj, sodni uradnik v Ajdovščini. — Na tem občnem zboru se je sklenilo napraviti položno stezo do Hubljevega izvirka in tik izvirka verando, s katere bo mogoče ob vsakem vremenu in prav blizu opazovati vodopad Hublja.

Kranjska podružnica je postavila na kolodvoru v Kranju orientacijsko desko za Kranjski in deloma Radovljiški okraj v merilu 1 : 25000. Desko, ki je dolga 2·70 m in 1·65 m visoka, je lično izgotovil g. V. Novak, slikar v Ljubljani.

V korist Kamniške podružnice je priredil v nedeljo dne 14. junija za planinstvo in tujski promet vneti gostilničar gospod Ferdo Michl koncert v kamniškem kopališču ter ji izročil čisti dohodek 21 K. Hvala!

Tržaške podružnice planinski izlet, ki ga je priredila o Binkoštih čez Dol-Otlico v Idrijo, Črni vrh, je sijajno uspel ne le po vsej prireditvi, ampak tudi po častni in obilni udeležbi naših vrlih planincev in planink. Ne daljni pot, ne vreme nista strašila čvrste planinske čete, ki je odkorakala že v soboto popoldne iz Štanjela peš preko Šmarij in drugih vasic v Ajdovščino. V veseli družbi Ajdovsko-Vipavske podružnice, ki nas je pristrčno pozdravila, je minil večer le prehitro in misliti je bilo treba na počitek, ker odhod drugega dne je bil določen na rano jutranjo uro. Napočilo je jutro. Jasno zvezdnato nebo je še krilo spečo prirodo, le od daleč se je čulo zamolklo bobnenje preteče nevihte. V bližnjem zvoniku je odbila ura ravno tri in že so bili zbrani naši planinci in planinke za odhod. Odkorakali smo v krasnem jutru do podgorja, ki obdaja bujno Vipavsko dolino, in od tam po gorski stezi na Dol-Otlico. Po dveurni hoji smo dospeli do roba, odkoder se odpira krasen razgled po širni Vipavski dolini, čez griče in gore tja do Jadranskega morja. Od tega razgledišča zavija steza na rodovitno gorsko plan, kjer leži prijazna vasica Dol-Otlica, obdana z raznim gričevjem v ozadju. Pri kmetski hišici na »Angelski gori« je bil prvi odmor, združen z zajtrkom, ki ga je hranil slehernemu nahrbtnik. Razen tega se je lahko tudi vsakdo pokrepčal z izbornim mlekom, ki ga je dobiti skoraj pri vsaki kmetski hišici. Poslovili smo se še od vrlih odbornikov, vodnikov Ajdovsko-Vipavske podružnice, ki so nas spremljali do Otlice, ter krenili po senčnih stezicah ob gorskih vrhah ter dehtečih senožetih do vrha, kjer se spušča

pot navzdol v romantično dolino, ki jo napaja bistra Bela s svojo mrzlo, kristalnočisto vodico. Po lepi dolini ob šumeči Idrijci nas je dovedla pot do prvih mostov, odtod na desno in bili smo pred Idrijo. Le še nekaj korakov in pred nami se je odprlo prijazno mestece, ki je napravilo na vsakega najlepši vtisk. Odloživši svojo hrbtno prtljago na določenih nam stanovanjih, se je sešla vsa družba v hotelu pri »Črnem orlu« na skupen obed. Popoldne pa je bil namenjen ogledovanju rudnikov in mesta. Večer nas je zopet združil v prijetno zabavo. Posetili so nas tudi profesorski zbor mestne realke in razni drugi rodoljubi. Radi slabega vremena je bil določen odhod drugega dne na 6. uro zjutraj. Temni oblaki so zakrivali nebo, a pogum velja, in urezali smo jo proti Črnemu vrhu. Krasne stezice vodijo deloma po gozdu, deloma po slikoviti krajini do tega kraja. Le žal, da ni videti tu nikakih markacij niti kažipotov, kar potnika lahko marsikaterikrat zapelje na napačno pot. Po kratkem odmoru v Črnem vrhu smo zavili na Col in v spremstvu močne burje odtod preko Senabora, Vrhpolja v Vipavo. Pri skupnem obedu se je izrekla marsikaka vesela beseda in izraz zadovoljstva ob tako lepo uspelem, a daljnem izletu si čital na slehernem obrazu. Da je pa ta naš izlet uspel tako častno in sijajno, na tem se moramo zahvaliti naši vrli posestrimi Ajdovsko-Vipavski, a posebej še g. l. Peganu, c. kr. notarju v Idriji, ki nam je na ljubezniv način oskrbel vse udobnosti v prijazni Idriji. Srčna hvala pa tudi vsem gostoljubnim rodbinam in posameznikom za prenočevanje in ljubeznivo postrežbo! A čast in hvala pa tudi naši vrli Tržaški podružnici, ker nam je nudila s tem krasnim izletom tolikanj užitka ter nas seznanila s tako obširnim delom naše lepe slovenske domovine!

—a—

Nemška poštenost. Savinska podružnica je lani vložila prošnjo na deželni zbor štajerski, naj nakloni podporo za gradnjo potov v Savinskih planinah. Deželni zbor je dovolil podpore 1000 kron, a z omejitvo, da naj deželni odbor pozveduje o njenem delovanju. Nemci so seveda zavreščali radi te podpore v vseh svojih glasilih.

Pred kratkim je dobila »Savinska podružnica« ta-le odlok:

Savinski podružnici Slov. plan. društva v Gornjem gradu.

Visoki deželni zbor je prošnjo Savinske podružnice Slov. plan. društva za podporo za zgradbo potov v Savinskih Alpah v seji dne 21. oktobra 1907. l. odkazal deželnemu odboru zaradi nadaljnih poizvedb s pooblastitvijo, dovoliti društvu eventualno enkratno podporo v najvišjem znesku 1000 K.

Ker so izvršene poizvedbe dognale, da se delovanje društva v svrhu lažje pristopnosti Savinskih Alp ne more kot uspešno označiti in to delovanje tudi ni tako, da bi zamoglo povzdigo prometa s tujci pospeševati, se deželni odbor ni mogel dane mu pooblastitve poslužiti.

V Gradcu, dne 6. junija 1908.

Za štajerski deželni odbor:

Attems.

Ker nemškim poslancem ni bilo mogoče podpore Savinski podružnici kar naravnost odbiti — morda jih je bilo sram javnosti — pa so zvičajno stavili pogoj, naj deželni odbor poizveduje o potrebi potov v Savinskih planinah. Vsak pameten človek bi mislil, da se obrne deželni odbor na okrajno glavarstvo v Celju ali na politično ekspozituro v Mozirju za natančna poročila. Tudi bi se bil lahko obrnil na županstva občin v Gornjegrajskem okraju, ki vendar dobro poznajo uspešno delovanje te podružnice. A tega

niso marali; hoteli so imeti neugodno poročilo, da so z njim potem vsaj z navidezno upravičenostjo podporo odklonili. Zato so se obrnili na »Landesverband zur Hebung des Fremdenverkehrs in Steiermark«, v katerem imajo glavno besedo zagrizeni nemški nestrpnježi. Kako so nas tam očrnili, kaže odlok deželnega odbora.

Sedaj pa odgovorimo na zlobno trditev, da delovanje Savinske podružnice ni z ničimer pripomoglo, da napravi Savinske Alpe laže pristopne širšemu občinstvu.

Savinska podružnica, ki deluje od l. 1892., je zgradila Kocbekovo kočo na Molički planini pod Ojstrico, Mozirsko kočo na Goltéh, Gornje-grajsko kočo na Menini, Lučko kočo na Koritih pod Velikim vrhom, Hausenbichlerjevo kočo na Mrzlici, kočo na Raduhi in letos dovrši Frischaufov dom na Okrešlju. Razen tega je postavila verando pri slapu pod Rinko, mnogo miz in klopi, zaznamovala je 62 potov, dolgih skupaj 150 ur hoda, in postavila okoli 160 tabel z napisi, popravila 8 potov, na novo pa zgradila tri znamenite poti, kakršnih ni blizu v naših planinah, namreč: od Okrešlja na Kamniško sedlo, skozi Turski žleb na Skuto in od slapa pod Rinko na Okrešelj. Tudi pod iz Lučke mimo Kocbekove kočice na Ojstrico je večinoma nanovo popravila. Omenjeno delovanje je stalo podružnico v teku 14 let okroglo vsoto 35.000 K. In potem si upajo naši nasprotniki z deželnim odborom vred trditi, da delovanje Savinske podružnice za pristopnost Savinskih Alp ni uspešno!!

Da se promet s tujci za kakšno pokrajino povzdigne, je treba skrbeti za dobra občila: ceste in steze ter za opis prirodnih lepote. Tudi v tem zmislu je delovala Savinska podružnica. Zanimala se je za zgradbo nove ceste z Ljubnega v Luče ter za bodočo iz Solčave v Logarsko dolino. Omenili smo že, koliko stez je zaznamovala, popravila ali novo zgradila, koliko planinskih zavetišč je postavila. V mnogih člankih v slovenščini in nemščini so njeni člani opisovali lepoto Savinskih planin. In turistična knjižica »Savinske planine« nam podaja vse podatke, ki zanimajo hribolazca. Nbroj slik in fotografij nam predstavlja posamezne lepote naših planin. Ali se s takim delovanjem ne pospešuje promet s tujci?? — In zopet moramo temu širokoustnemu nemškemu »Landesverbandu zur Hebung des Fremdenverkehrs« dokazati, da on za slovenske kraje ne mara. V svoji knjigi »Nach Steiermark« se ozira samo na nemška mesta in trge ter na deželna kopališča, prinaša sicer par slabih slik iz Savinskih Alp, a planin samih in Logarske doline ne opisuje nič. V seznamku markacij se ozira na razne kraje, samo markacije iz Savinskih Alp taji, ker jih je izvršilo »Slovensko planinsko društvo«.

To zadevo radi podpore Savinski podružnici so Nemci smatrali za narodno-politično stvar; zato pričakujemo, da bodo slovenski deželni poslanci storili potrebne korake, da razkrinkajo pred vsem svetom ostudnost takega protikulturnega postopanja nemške večine v deželnem odboru štajerskem, da ubranijo našo narodno čast in načelo pravičnosti tudi do nas.

Društvena izkaznica je vsakemu članu »Slov. plan. društva« neogibno potrebna legitimacija po vseh kočah, če hoče biti deležen znižanih plačil. Zato vljudno opozarja osrednji odbor vse društenike, naj izkaznico dobro hranijo ter je nikoli ne pozabijo doma, kadar gredo v gore. **Član, ki se ne izkaže z izkaznico na svoje ime, plača v vsaki koči kakor nečlan in nima nobene prednosti pred nečlani.**

Znižana prenočnina je dovoljena v vseh kočah Slov. plan. društva tudi članom vseh planinskih in turistovskih društev vseh narodnosti brez izjeme proti društveni legitimaciji, veljavni za tekoče leto.

V švicarskih kočah imajo naši člani iste pravice do prenočevanja kakor člani »Švicarskega alpskega kluba«; prednost gre le ponesrečenim in obolelim turistom.

Pozor, turisti! Turiste, ki obiskujejo koče, ki niso oskrbovane, opozarjamo, naj jih uporabljajo, kakor velewa hišni red. Predno odidejo iz take koče, naj vse posnažijo in spravijo v red.

Koča na Cerknškem Javorniku je tudi našim članom prepuščena v porabo. Ključ se dobi v »Narodnem domu« v Pöstojni.

Na Golici je bilo v Kadilnikovi koči do dne 25. junija 278 turistov.

Vodniki in zaupniki našega društva so:

Za **Julske Alpe** in **Karavanke**:

Begunje pri Radovljici (za Begunjščico-Stol in sploh Karavanke): Franc Pogačar, p. d. Starček, suknar, št. 63.

Bled (za Triglavsko pogorje — Bohinjske planine — Karavanke): Blaž Jan, p. d. Turčič, tesar na Mlinem, št. 2; Jože Zima, p. d. Klemenček, v Radovini pri Bledu, št. 21.

Boh. Bistrica (za Bohinjsko pogorje): Lorenc Logar, p. d. Ozebek, posestnikov sin, št. 11; Valentin Rozman, p. d. Rožan, posestnikov sin št. 49; Jože Ravnik, p. d. Koder, krojač, št. 91.

Srednja vas v Bohinju (za Triglavsko in Bohinjsko pogorje): Anton Grm, p. d. Mežnar, posestnikov sin, št. 65; Martin Langus, p. d. Kováčič, posestnik v Češnjici.

Mojstrana (za Julske Alpe in Karavanke): Valentin Brtoncelj, čevljar, št. 16; Janez Košir st., posestnik, št. 12; Janez Košir ml., posestnikov sin, št. 12; Jože Jakelj, gostilničar pri »Peričniku« (zaupnik).

Kranjska gora (za Julske Alpe): Gregor Žerjav, p. d. Kravanja, posestnik, št. 23; Janez Žerjav, p. d. Černe, posestnik, št. 24.

Rateče (za Julske Alpe): Janez Kuri, posestnikov sin, št. 57; Janez Petraš, posestnikov sin, št. 57.

Trenta (za Julske Alpe): Anton Tožbar, p. d. Špik, posestnik v Trenti pri cerkvi (zaupnik).

Za **Savinske** ali **Kamniške planine**:

Stahóvica pri Kamniku: Franc Prelesnik, gostilničarjev sin, p. d. pri Kórelnu; Lovro Potočnik v Kamniški Bistrici; Miha Uršič v Kamniški Bistrici.

Luče: Jakob Pečovnik, posestnikov sin, št. 41; Anton Pečovnik, p. d. Pečnik.

Solčava: Blaž Plaznik, p. d. Blaž; Martin Ožep, posestnik; Fortunat Herle, posestnik.

Jezerko: Jernej Krč, oskrbnik Češke koče.

Ljubno: Alojzij Klemenšek, posestnik.

Mozirje: Franc Paher, posestnik.

Popravek. V zadnji štev. je na strani 73. v predzadnji vrsti čitati prav: . . . kaninski lednik. Ranše po leti . . . namesto kaninski lednik Ranse. Po leti . . . Pomoto sta zagrešila slabo pisani rokopis in pa komparativna oblika »ranše« = bolj rano. Omne tulit erratum!

KNJIŽEVNE NOVOSTI.

Vsem članom »Slov. planinskega društva« toplo priporočamo pravne knjige, ki jih je jako pregledno in poljudno uredil ter izdal g. dr. E. Volčič, c. kr. sodni svetnik v Novem mestu. Te knjige so: 1.) Civilnopravdni zakoni (v platno vez. 8 K). 2.) Odvetniška tarifa (broš. 1 K 80 h). 3.) Zakoni o javnih knjigah, zemljiških itd. (mehko vez. 5 K 60 h, v platno vez. 6 K). 4.) Vzgledi predlogov, sklepov in vpisov za zemljiško knjigo (broš. 1 K). 5.) Kolkovina in vpisnina pri zemljiški knjigi (stenska tabela, 60 h). 6.) Zakon o dovoljevanju poti za silo (40 h). 7.) Predpisi o železniških in rudniških knjigah (80 h). 8.) Pristojbinske olajšave ob konverziji terjatev (80 h). 9.) Predpisi o razdelbi in uredbi ter o zložbi zemljišč (2 K), 10.) Predpisi o poljski okvari (80 h). — Vsem podružnicam S. P. D. dovoljen 20% popust od tržne cene v društvene svrhe. Vse naštete knjige se dobivajo pri g. izdajatelju in pri vseh knjigotržcih.

Ferdinand Seidl: Kamniške ali Savinske Alpe. Prvi zvezek. Ljubljana 1907. Izdala »Matica Slovenska«. Ko nas je pred leti obstala kopica mladih in najmlajših učencev geologije na »Mali ogrski nižini«, da si še enkrat iz daljave ogledamo terén, ki ga mislimo jutri podvreči radovednim udarcem svojih geoloških kladiv, so ravno pojemali zadnji solnčni žarki. Čez ravnino zapoje piščal slovaškega pastirja; kakor bel oblak, ki je lezel na zemljo, se gnete pred nami nepregledna čeda ovac — v daljavi se komaj vidno črtajo obrisi sneženih Karpatov. V takih trenutkih človek ni pristopen drobnim malenkostim, celo narodo hoče umešiti enotno, kakor jo enotno čuti. Prebirajoč knjigo prof. Seidla, sem se zopet domislil tega trenutka. Kar nam podaja on v svoji knjigi, to ni več dolgočasno rubriciranje zemeljnih plasti po njih »okameninah vodnicah« — to ni več kup mrtvega kamenega gradiva, ki mu je napisal petrograf mrtvaške liste v raznih porfirutih, andezitih, tefritih — ne! — s svojo večšo roko nam je dvignil Seidl to ogromno gorsko gmoto iz silurskega morja; mala besedica je, ki je zanesla gibanje in žvljenje v tisočletni mir gorskih orjakov, nikjer je ne čitaš, toda z vsake strani ti govori — evolucija! In v tej besedici leži tudi pomen Seidlove knjige napram starejšim delom, ki so obdelovala isto snov. Kjer drugi opisujejo — tam Seidl dokazuje. Toda ne morda s formulami in dedukcijami — čitaj le opis Bistriške in Kokrske doline ali pa Dolžanove soteske in razumel me boš. Celo pestro, lepo lice Savinskih planin ti vzraste samo iz enoličnega morskega blata in iz lave; ne morfologijo, temveč morfogenijo — ne opis, temveč postanek zunanjih oblik Savinskih planin nam je podal prof. Seidl. In ni imel samo paznega očesa za mrtve hribine, i favno i floro, sploh celo krajinsko sliko je znal zbrati v okvir geološkega opisovanja. In ko si z zanimanjem prečital »zgradbo« Savinskih Alp, to se pravi, ko si spoznal njih notranje gradivo in postanek malih pokrajinskih slik v njih, in ko komaj čakaš, da bi imel pred sabo očrtano že tudi njih »lice«, ki so ga v velikih konturah modelirale gorotvorne sile, se ravno pred odločilnim trenutkom, pred »kredno dobo«, konča prvi del Seidlove razprave. In če tedaj v duhu morda malo prerešetaš zanimivo čtivo tega zvezka, naenkrat zapaziš, da te je pisatelj kruto prekanil. Ko si mu, ničesar hudega sluteč, sledil po lepih planinah, ti je hočeš nočeš oktroiral skoro vsa važna

dejstva občne geologije; ni ga skoro vprašanja v tej stroki, ki se ga ne bi bil pisatelj lotil tako tiho in zahrbtno, da ne veš, kedaj te je prekanil z njim. Da je slog tekoč, poljuden in precizen in da so slike vse pohvale vredne, menda ni treba posebej poudarjati. O strogo znanstveni vsebini knjige bo prilika izpregovoriti tedaj, ko bode delo že dovršeno. Gospodom turistom, ki so čitali to knjigo, pa želim samo nekaj. Kadar jih zopet kdaj oblije jutranja luč oprte na cepin na tem ali onem smelem vrhu Savinskih Alp v trdni zavesti, da stoje na nepremičnem prirodnem postamentu, — tedaj naj bi se jim jelo gibati gorovje pod nogami, za trenotek naj potonejo v silurskem morju in naj zopet stopijo na kopno na širne puščave trijadne formacije, da jih slednjič gorotvorne sile dvignejo nazaj na nebotične vrhove. — »Nikjer je stalne ni stvari!«

Dr. Pavel Grošelj.

RAZNE VESTI.

Gostilno na Šmarjetni gori pri Kranju, ki je bila od začetka letošnjega leta zaprta, je vzelo »Društvo za privabitev tujcev in olepšavo Kranja z okolico« v najem od lastnika g. Ivana Cofa in izročilo izvrševanje gostilniške obrti g. Jerneju Škoficu, doslej gostilničarju pri »Slonu« v Kranju. Na vrh Šmarjetne gore se dospe s postaje v Kranju v pičli uri. Pot je izpeljana jako složno, večinoma po senci. S Šmarjetne gore se nudi človeku eden najlepših in najobsežnejših razgledov po Kranjskem. Zato so izletniki že dolgo časa kaj radi zahajali na ta lahko dostopni hrib. Imenovano društvo je pač pravo pogodilo, da je najelo gostilno na Šmarjetni gori. Za dobro pijačo, okusna jedila, točno postrežbo in zmerne cene se bo vedno skrbelo. Omeniti je tudi, da doslej običajne vstopnine ni več.

Turistovski vlak vozi od dne 1. julija t. l. vsak dan, toda ob delavnikih le do Jesenic, ob nedeljah in praznikih pa tudi dalje do Trbiža. Odhod iz Ljubljane ob 5:50, iz Šiške ob 5:56 zjutraj. Povratnega vlaka ni posebnega turistovskega.

Slovenci, na razstavo v Prago!

Matička Praga, srce vsega Slovanstva, se je zopet odela v slavnostno krilo in slavi prelepo slavje: v njej se zbirajo tisoči in tisoči raznih narodov, da so svedoki najlepših dni češkega naroda, ko se v praški razstavi prelestno zrcali kulturna in gospodarska moč najnaprednejšega izmed slovanskih plemen. Nad 150 velikih kongresov se vrši letos v Pragi. Iz vseh koncev Evrope prihajajo v Prago občudovalci slovanskega uma in napredka. Izmed Slovanov najštevilneje posečajo praško razstavo severni Slovani: Rusi in Poljaki. Samo med Slovenci vlada nekako mrtvilo, in da se temu odpornost, je iz čeških vrst samih izšla akcija, ki ima Slovence privabiti na praško razstavo. Osrednja zveza društev »Českých Baráčníků« v Pragi, ki ji je glavni smoter gradnja čeških šol v obmejnih krajih in **negovanje slovanske vzajemnosti**, je pričela akcijo za izlet Slovencev v Prago ter z vsemi pripravljalnimi deli poverila svoja člana gg. Beneša in Krašovca.

Izlet Slovencev v Prago se bo vršil po sledečem sporedu:

16. julija: Izletniki se zberó po 5. popoldne v **hotelu Štrukljevem v Ljubljani**. Tu jim praški odposlanec izroči izletne znake. Odhod iz Ljubljane z južnega kolodvora ob 7:35 zvečer.

17. julija: Ob 7. zvečer prihod v **Plzen**. Pozdravni večer v Meščanski Besedi. Prenočitev v Plzni.

18. julija: Ogléd znamenitosti (najslavnejša pivovarna na svetu, ogromne Škodove tovarne za topove, trgovska akademija trg. zbornica, mestno gledališče). Pogoščenje v češki pivovarni. Zvečer koncert in gledališče. Prenočevanje.

19. julija: Odhod iz Plzni ob 9. dopoldne prihod v **Prago** ob 12. Popoldne v razstavo. Slavnostna razsvetljava na razstavišču.

19., 20., 21. julija bivanje v Pragi ter razen razstave ogled vseh večjih znamenitosti (kralj. grad, vrh Petřín, kjer je svetovnoznani stolp liki Eiffel v Parizu, slovanski narodopisni muzej, vseučilišče, tehnika, poljedelska visoka šola, trgovska akademija, prvostolna cerkev sv. Vida, tovarna za sokolsko orodje (Vindyš), Slavin — grobje čeških velmož, narodno in vino-gradsko gledališče, mestna elektrarna, vodovodne naprave itd.

22. julija: Ob 8. zjutraj odhod s parobrodom v vinorodni **Melnik**, kjer bo ogled velikanskih kleti kneza Lobkovic, višje vinarske šole, tovarne za sladkor itd. Ob 5. popoldne odhod v Prago, kjer bo prenočitev.

23. julija: Ob $\frac{1}{2}$ 11. dopoldne odhod iz Prage, ob 1. popoldne prihod v **Tabor**. Ogléd (kralj. češka gospodarska akademija, glasoviti muzej, prekrasni sokolski dom, tovarna za umetna gnojila itd). Odhod iz Tabora ob 9. zv.

24. julija: Prihod v Ljubljano ob 6:50 zvečer.

Preskrbljeno je, da bodo imeli slovenski izletniki svoje posebne vozove z napisom »Slovenci na razstavo v Prago«. Posebno pa je važno, da bodemo Slovenci povsod na Češkem dostojno sprejeti po raznih odličnih korporacijah in društvih. Izlet bo ves čas vodil mlad energičen gospod, ki že več let biva v Pragi ter je češčini kot slovenščini vešč. Udeležniki lahko vstopajo na vseh postajah od Ljubljane do Celovca na vlak, ki se odpelje 16. julija ob 7:35 zvečer iz Ljubljane.

Ker je vsako dobičkolovstvo izključeno in je akcija za izlet izšla iz zgolj rodoljubnih čuvstev, je tudi možno, da so stroški za izlet tako nizki, da bi posameznik gotovo potrošil več ko dvojno vsoto. Cene izleta so: **v III. razredu 120 K, v II. razredu 140 K.** Najširšim slojem slovenskega naroda je tako omogočena udeležba. V tej ceni je obseženo: vožnja tja in nazaj, ves čas bivanja na Češkem trikrat na dan hrana, prenočišče. Hrana in prenočišče bo v hotelih prve vrste. Hrana bo obilna in po načinu table d' hote. Izletniki torej ne bodo imeli nobenih drugih izdatkov. Prijave naj se pošiljajo najdalje do **10. julija** na naslov: **Gospod Eman Beneš-Malostranský, spisovatelj, Praga VII., Skalecka ul. 355.** S prijavo vred naj se pošlje znesek 120 K, oziroma 140 K ter se naj naznani, na kateri postaji želi izletnik vstopiti. Zadnji rok za priglase je 12. julija. Na poznejše priglase se ne bo možno ozirati. Vsa pojasnila dajeta podpisanca.

V Pragi, dne 15. junija 1908.

Osrednja zveza društev »Českých Baráčníků«.

Za pripravljalni odsek:

Eman Beneš-Malostranský, pisatelj in prezidijalni uradnik magistrata v Pragi, VII., Skalecka 355., Franjo Krašovic, akademik v Pragi. VII. Skalecka 355.